

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Затверджено
Вченою радою
Запорізького національного університету
протокол № 3 від 20.09.2022 р.
Голова Вченої ради, ректор
М. О. Фролов

СУЧАСНА ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ступеня доктора філософії

Укладач:

Чайка І.Ю., професор кафедри соціальної філософії та управління, доктор філософських наук, доцент

Погоджено:

Проректор з наукової роботи

Проректор з науково-педагогічної роботи

Зав. відділу аспірантури і докторантури

Г. М. Васильчук

Ю. О. Каганов

О. П. Єфіменкова

Запоріжжя 2022

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна, вечірня, заочна форми навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 03 Гуманітарні науки (шифр і назва)	вибіркова
		Цикл професійної підготовки
Змістових модулів – 8	Спеціальність 033 Філософія (код і найменування)	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 120		2-й
		Лекції 16 год.
Освітньо-наукова програма <u>Філософія</u> (назва програми)		Практичні 16 год.
Рівень вищої освіти: третій (доктор філософії)		Самостійна робота
		88 год.
		Вид підсумкового контролю: залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання дисципліни «Сучасна філософська антропологія» є засвоєння з позиції системного підходу проблеми сучасної людини крізь призму філософсько-антропологічних концепцій, сформованих у ХХ-ХХІ ст. Важливим є різнобічне цілісне розкриття предмету сучасної філософської антропології, її головних напрямів, понять й принципів, запропонованих окремими філософсько-антропологічними школами, а також розгляд трансформації антропоцентричної картини світу у ХХІ ст.

Основні **завдання** курсу ознайомлення здобувачів із предметною сферою сучасної філософської антропології, її взаємодією з комплексом філософських і наукових дисциплін; аналіз історико-філософських витоків філософського напрямку.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні досягти таких програмних **компетентностей і програмних результатів навчання**:

Програмні компетентності	
ЗК 1	Здатність до аналітичного мислення та синтезу нових комплексних ідей
ЗК 3	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми
ЗК 5	Здатність до критичного мислення.
ЗК 10	Здатність розв'язувати комплексні проблеми філософії на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності
ЗК 11	Здатність до міжособистісної взаємодії та комунікації; володіння технікою публічних виступів, риторики та аргументації
СК 1	Здатність до розуміння основних концепцій, історичних витоків, сучасного стану

	та тенденцій розвитку філософії; оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку
СК 2	Здатність здійснювати планування та виконання оригінальних досліджень, досягати наукових результатів, які створюють нові знання як в предметній області, так і в міждисциплінарних напрямках, і можуть бути опубліковані у провідних вітчизняних та міжнародних наукових виданнях з філософії та суміжних галузей
СК 4	Здатність застосовувати методи філософського та міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій у галузі філософії, сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності.
СК 8	Здатність застосовувати методи філософського і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.
Програмні результати навчання	
ПРН 1	Мати передові концептуальні та методологічні знання з філософії та на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновації
ПРН 2	Глибоко розуміти загальні принципи та методи філософських наук, а також методологію наукових досліджень, застосовувати їх у власних дослідженнях у сфері філософії та у викладацькій практиці.
ПРН7	Критично аналізувати та узагальнювати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті всього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної наукової проблеми, визначати перспективи подальших наукових розвідок
ПРН 12	Здійснювати критичний аналіз сучасного суспільства, філософську рефлексію проблем глобалізації і відповідальності, культурної багатоманітності та самобутності, рівності та свободи

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Місце сучасної філософської антропології в системі наук про людину

Тема 1. Предмет сучасної філософської антропології

Поняття антропології. Антропологізм як провідна складова культури ХХ ст. та загальна характеристика філософського світогляду. Цілісна природа людини. Філософський розгляд цілісності та структури людини як біосоціокультурної системи.

Антропологічний принцип. Типологізація філософської антропології. Основні проблеми філософської антропології. Проблематичність побудови універсальної соціально-філософської системи.

Змістовий модуль 2. Людство у ХХ столітті

Тема 2. Людина у ХХ столітті.

ХХ століття: характеристика епохи. Нові реалії людського буття: динамічність процесів; фундаментальність потрясінь в житті кожної людини; людина в ХХ столітті у ситуації - «бути між». Буття людини ХХ століття і втрата повсякденності. Людина ХХ століття у ситуації вибору. Відчуття невизначеності буття, «перевороту, що наближується». Три варіанти філософської антропології у ХХ ст.: філософська антропологія, як філософія взагалі; філософська антропологія як особливі течії, що

спираються на антропологічні принципи; філософська антропологія представлена як особлива школа, зі своїми засновниками (М. Шелер, Г. Плеснер).

Змістовий модуль 3. Феноменологічна філософська антропологія

Тема 3. Антропологічна феноменологія Е. Гуссерля. М. Гайдеггер про людину.

Антропологічна феноменологія Е. Гуссерля. Філософсько-антропологічна концепція М. Гайдегера. М.Гайдеггер про розуміння та налаштованість. Концепція “буття-в-світі” М.Гайдеггера (за працею “Буття та час”). Дискусія М.Гайдеггера проти філософської антропології. Сучасна трансцендентальна антропологія.

Змістовий модуль 4. Філософська антропологія М. Шелера

Тема 4. Філософсько-антропологічна концепція М. Шелера.

Феномен буття людини в світі. М.Шелер про світ (Welt) та довкілля (Umwelt). Цінності в життєдіяльності та свідомості. М.Шелер про цінності та емоції.

Змістовий модуль 5. Біологізаторський напрям в сучасній філософській антропології

Тема 5. Філософсько-біологічна антропологія. Проблема людини в соціобіології.

Ставлення філософської антропології до соціобіології та етології. Філософська і соціальна антропологія. Відтворення синтезу суспільств і природничих наук на основі досліджень еволюційно-біологічних посилок соціальної поведінки людини, як мета соціобіології. Еволюційно-стабільна стратегія.

Змістовий модуль 6. Культурнодетермінуючий напрям в сучасній філософській антропології

Тема 6. Культурно-філософська антропологія. Структурна антропологія. Діалогічна антропологія.

Філософська і культурна антропологія. Концепція Е. Ротхакера. Людина і об’єктивна реальність (неосвоєна, чужа). Вимушена реакція людини на вплив оточуючого світу. Необхідність виживання як рушійна сила людського розвитку. Олюднення світу. Світ культури, як результат особистої діяльності людини. Феномен культурного світу. Людина як культурно споглядальна істота. Світ культури як унікальна характеристика суспільної групи. Роль структуралізму в еволюції філософської антропології. Домінуюча роль відносин в системі. Зменшення значення особливостей елементів системи. Ідея переваги синхронії над діахронією.

Змістовий модуль 7. Філософсько-антропологічний вимір фемінізму

Тема 7. Філософська антропологія фемінізму

Феміністська революція у філософській антропології другої половини ХХ ст. Концептуальні підстави філософії фемінізму. Особливості культурного статусу жінки. «Природа жінки» як проблема у філософській антропології фемінізму. Проблема гендерної ідентичності в постструктуралістському фемінізмі. Постфемінізм.

Змістовий модуль 8. Новітні підходи в сучасній філософській антропології.

Тема 8. Філософська антропологія ХХІ століття

«Темна екологія» Тімоті Мортон. Переосмислення відносин між людиною та природою в ситуації антропоцену. Концепт «екології без природи». Зняття розриву між людиною як спостерігачем і середовищем, перш за все природним.

«Жах філософії» Юджина Такера. «Світ-для-нас», «Світ-в-собі», «Світ-без-нас». Культура надприродного жаху. Неомістицизм. Кіберготика. Твори в жанрі «хорор» як філософські джерела.

Г. Харман. Четверокий об'єкт: метафізика речей після Гайдеггера

«Після кінцевості» Квентіна Мейясу. Осмислення постлюдства, археологія і футурологія медіа. Проблема штучних нейронних мереж.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л.	практ.	сам. роб.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Місце сучасної філософської антропології в системі наук про людину				
Тема 1. Предмет сучасної філософської антропології	15	2	2	11
Разом за змістовим модулем 1	15	2	2	11
Змістовий модуль 2. Людство у XX столітті				
Тема 2. Людина у XX столітті	15	2	2	11
Разом за змістовим модулем 2	15	2	2	11
Змістовий модуль 3. Феноменологічна філософська антропологія				
Тема 3. Антропологічна феноменологія Е. Гуссерля. М. Гайдегер про людину.	15	2	2	11
Разом за змістовим модулем 3	15	2	2	11
Змістовий модуль 4. Філософську антропологія М. Шелера				
Тема 4. Філософсько-антропологічна концепція М. Шелера	15	2	2	11
Разом за змістовим модулем 4	15	2	2	11
Змістовий модуль 5. Біологізаторський напрям в сучасній філософській антропології				
Тема 5. Філософсько-біологічна антропологія. Проблема людини в соціобіології.	15	2	2	11
Разом за змістовим модулем 5	15	2	2	11
Змістовий модуль 6. Культурнодетермінуючий напрям в сучасній філософській антропології				
Тема 6. Культурно-філософська антропологія. Структурна антропологія. Діалогічна антропологія.	15	2	2	11
Разом за змістовим модулем 6	15	2	2	11
Змістовий модуль 7. Філософсько-антропологічний вимір фемінізму				

Тема 7. Філософська антропологія фемінізму	15	2	2	11
Разом за змістовим модулем 7	15	2	2	11
Змістовий модуль 8. Новітні підходи в сучасній філософській антропології.				
Тема 8. Філософська антропологія XXI століття	15	2	2	11
Разом за змістовим модулем 8	15	2	2	11
Усього годин	120	16	16	88

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Місце сучасної філософської антропології в системі наук про людину		
1	Тема 1. Предмет сучасної філософської антропології.	2
	Разом за змістовим модулем 1	2
Змістовий модуль 2. Людство у XX столітті		
2	Тема 2. Людина у XX столітті	2
	Разом за змістовим модулем 2	2
Змістовий модуль 3. Феноменологічна філософська антропологія		
3.	Тема 3. Антропологічна феноменологія Е. Гуссерля. М. Гайдегер про людину.	2
	Разом за змістовим модулем 3	2
Змістовий модуль 4. Філософську антропологія М. Шелера		
4.	Тема 4. Філософсько-антропологічна концепція М. Шелера	2
	Разом за змістовим модулем 4	2
Змістовий модуль 5. Біологізаторський напрям в сучасній філософській антропології		
5.	Тема 5. Філософсько-біологічна антропологія. Проблема людини в соціобіології	2
	Разом за змістовим модулем 5	2
Змістовий модуль 6. Культурнодетермінуючий напрям в сучасній філософській антропології		
6.	Тема 6. Культурно-філософська антропологія. Структурна антропологія. Діалогічна антропологія.	2
	Разом за змістовим модулем 6	2
Змістовий модуль 7. Філософсько-антропологічний вимір фемінізму		
7.	Тема 7. Філософська антропологія фемінізму	2
	Разом за змістовим модулем 7	2
Змістовий модуль 8. Новітні підходи в сучасній філософській антропології		
8.	Тема 8. Філософська антропологія XXI століття	2
	Разом за змістовим модулем 8	2
Усього годин		16

6. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№	Назва теми	Кіл-ть
---	------------	--------

теми		ГОДИН
Змістовий модуль 1. Місце сучасної філософської антропології в системі наук про людину		
1	Тема 1. Предмет сучасної філософської антропології.	2
	Разом за змістовим модулем 1	2
Змістовий модуль 2. Людство у XX столітті		
2	Тема 2. Людина у XX столітті	2
	Разом за змістовим модулем 2	2
Змістовий модуль 3. Феноменологічна філософська антропологія		
3.	Тема 3. Антропологічна феноменологія Е. Гуссерля. М. Гайдегер про людину.	2
	Разом за змістовим модулем 3	2
Змістовий модуль 4. Філософську антропологія М. Шелера		
4.	Тема 4. Філософсько-антропологічна концепція М. Шелера	2
	Разом за змістовим модулем 4	2
Змістовий модуль 5. Біологізаторський напрям в сучасній філософській антропології		
5.	Тема 5. Філософсько-біологічна антропологія. Проблема людини в соціобіології	2
	Разом за змістовим модулем 5	2
Змістовий модуль 6. Культурнодетермінуючий напрям в сучасній філософській антропології		
6.	Тема 6. Культурно-філософська антропологія. Структурна антропологія. Діалогічна антропологія.	2
	Разом за змістовим модулем 6	2
Змістовий модуль 7. Філософсько-антропологічний вимір фемінізму		
7.	Тема 7. Філософська антропологія фемінізму	2
	Разом за змістовим модулем 7	2
Змістовий модуль 8. Новітні підходи в сучасній філософській антропології		
8.	Тема 8. Філософська антропологія XXI століття	2
	Разом за змістовим модулем 8	2
Усього годин		16

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ теми	Назва теми	Кіл-ть годин
Змістовий модуль 1. Місце сучасної філософської антропології в системі наук про людину		
1	Тема 1. Предмет сучасної філософської антропології.	11
	Разом за змістовим модулем 1	11
Змістовий модуль 2. Людство у XX столітті		
2	Тема 2. Людина у XX столітті	11
	Разом за змістовим модулем 2	11
Змістовий модуль 3. Феноменологічна філософська антропологія		
3.	Тема 3. Антропологічна феноменологія Е. Гуссерля. М. Гайдегер	11

	про людину.	
	Разом за змістовим модулем 3	11
Змістовий модуль 4. Філософську антропологія М. Шелера		
4.	Тема 4. Філософсько-антропологічна концепція М. Шелера	11
	Разом за змістовим модулем 4	11
Змістовий модуль 5. Біологізаторський напрям в сучасній філософській антропології		
5.	Тема 5. Філософсько-біологічна антропологія. Проблема людини в соціобіології	11
	Разом за змістовим модулем 5	11
Змістовий модуль 6. Культурнодетермінуючий напрям в сучасній філософській антропології		
6.	Тема 6. Культурно-філософська антропологія. Структурна антропологія. Діалогічна антропологія.	11
	Разом за змістовим модулем 6	11
Змістовий модуль 7. Філософсько-антропологічний вимір фемінізму		
7.	Тема 7. Філософська антропологія фемінізму	11
	Разом за змістовим модулем 7	11
Змістовий модуль 8. Новітні підходи в сучасній філософській антропології		
8.	Тема 8. Філософська антропологія ХХІ століття	11
	Разом за змістовим модулем 8	11
Усього годин		88

8. ВИДИ КОНТРОЛЮ І СИСТЕМА НАКОПИЧЕННЯ БАЛІВ

№ змістового модуля	Вид контролю	Кіл-ть балів
ПОТОЧНИЙ		
1	<i>Доповідь:</i> характеристика використання антропологічного підходу у різних сферах наукового знання на вибір (<i>max 8 балів</i>)	8
2	<i>Дискусія:</i> Гуманізм vs технічний прогрес (<i>max 7 балів</i>)	7
3	<i>Есе:</i> «Чи йде до людини час з майбутнього? (за М. Гайдегером)» (<i>max 7 балів</i>)	7
4	<i>Доповідь:</i> М.Шелер і проєкт інтеграції антропологічних досліджень (<i>max 7 балів</i>)	7
5	<i>Доповідь:</i> Людина: переважно природна чи соціальна істота (<i>max 8 балів</i>)	8
6	<i>Дискусія:</i> Чи цінними є результати археологічних та етнографічних досліджень для філософської антропології? (<i>max 7 балів</i>)	7
7	<i>Доповідь:</i> Феміністичний дискурс у філософській антропології ХХ-ХХІ ст. (<i>max 8 балів</i>)	8

8	<i>Дискусія: Не-антропологічні суб'єкти у соціальних взаємодіях у сучасному суспільстві (max 7 балів)</i>	7
	<i>Загалом за поточним контролем</i>	60
ПІДСУМКОВИЙ		
	Залік, у т.ч.	40
	<i>Тестування у системі Moodle</i>	10
	<i>Залікове есе</i>	30
	Разом:	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

<i>За шкалою ECTS</i>	<i>За шкалою університету</i>	<i>За національною шкалою</i>
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)
C	75 – 84 (добре)	
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)
E	60 – 69 (достатньо)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)	

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

до змістового модуля 1

Навчальні підручники, посібники

1. Головка Б. А. Філософська антропологія : навч. посіб. Київ : ІЗМН, 1997. 240 с.
2. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини : навч. посіб. Київ : Абрис, 1995. 335с.
3. Сегеда С. Антропологія: навч. посіб. Київ : Либідь, 2001. 336 с.
4. Соціальна антропологія: Хрестоматія. Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. ун-та, 2004. 440 с.
5. Хамітов Н. В. Історія філософії. Проблема людини та її меж : курс лекцій. Київ : Наук. думка, 2000. 271 с.

Аналітичні матеріали

1. Арндт Г. Становище людини. Львів : Літопис, 1999. 254 с.
2. Габермас Ю. Підрив західного раціоналізму через критику метафізики Гайдеггера. *Філософський дискурс Модерну*. Київ, 2001. С.132-158.

3. Леві-Строс К. Структурна антропологія. / пер. з фр. З. Борисюк. 2-е вид. Київ : Основи, 2000. 387 с.
4. Рікер П. Сам як інший. Київ : Дух і літера, 2000. 458 с.
5. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо (фрагменти). Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 112-182.
6. Тейяр де Шарден. Феномен людини : [переклад фрагментів] / пер. з фр. Г. Волинки. Читанка з історії філософії: У 6 книгах. Книга 6. Зарубіжна філософія ХХ століття. Київ : Фірма «Довіра», 1993. С. 159-165.
7. Тьоніс Ф. Спільнота та суспільство. Київ : Дух і літера, 2005. 262 с.
8. Фройд З. Тотем і табу. Харків: Фоліо, 2019. 267 с.
9. Фуко М. Археологія знання. Київ: «Основи», 2003. 326 с.
10. Гайдеггер М. Буття в околі речей // Возняк Т. Тексти та переклади. Харків : Фоліо, 1998. С. 332-345.
11. Шелер М. Положення людини в космосі. Читанка з філософії: У 6 книгах. К.: Довіра, 1993. Кн. 6: Зарубіжна філософія ХХ століття. С. 146–152.
12. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме. Львів : Астролябія, 2018. 608 с
13. Ясперс К. Про сенс історії (фрагменти) // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 183-210.
14. Buber M. Between Man and Man. New York: Macmillan, 1948. 309 p.
15. Cassirer E. An essay on man. An introduction to a philosophy of human culture. London: New Haven, 1945
16. Harman G. Tool-Being. Heidegger and the Metaphysics of Objects. Chicago: Open Court, 2002. 150 p.
17. Lessner H. Die Stufen des Organischen und der Mensch. Einleitung in die Philosophische Anthropologie. Berlin : De Gruyter 1975. 373 p.
18. Morton T. Dark Ecology. For a Logic of Future Coexisten. New York: Columbia University Press, 2018. 208 p.

Статті в наукових виданнях

1. Ковальчук В. Філософська антропологія як гуманітарно-наукова парадигма у розумінні людини. *Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наук. праць. Філософія*. 2013. Вип. 663-664. С. 85-62.
2. Лактіонова А. Філософська антропологія і філософія культури: перспектива сучасної практичної філософії як філософії дії. *Філософська думка*. 2013. № 5. С. 73-80.
3. Петрушенко В. Парадигма сучасної філософської антропології: провідні тенденції змін. *Гуманітарні візії*. 2015. № 2 . Вип. 1. С. 85-90.
4. Хамітов Н. В. Філософська антропологія як метаантропологія: метатеорія соціогуманітарного знання і філософія буденного, граничного та метаграничного буття людини. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. 2015. № 2. С. 27-41.
5. Хамітов, Н. В. Філософська антропологія: світовий та вітчизняний контексти. *Вісник НАН України*. 2021. № 5. С. 81–94.

Інтернет-посилання

1. Стенфордська філософська енциклопедія. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL : <http://plato.stanford.edu>.
2. Філософська інтернет-енциклопедія. The Internet Encyclopedia of Philosophy (IEP). URL : <http://www.iep.utm>.

до змістового модуля 2

Навчальні підручники, посібники

1. Головка Б. А. Філософська антропологія : навч. посіб. Київ : ІЗМН, 1997. 240 с.
2. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини : навч. посіб. Київ : Абрис, 1995. 335с.
3. Сегеда С. Антропологія: навч. посіб. Київ : Либідь, 2001. 336 с.
4. Соціальна антропологія: Хрестоматія. Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. ун-та, 2004. 440 с.
5. Хамітов Н. В. Історія філософії. Проблема людини та її меж : курс лекцій. Київ : Наук. думка, 2000. 271 с.

Аналітичні матеріали

1. Арндт Г. Становище людини. Львів : Літопис, 1999. 254 с.
2. Габермас Ю. Підрив західного раціоналізму через критику метафізики Гайдеггера. *Філософський дискурс Модерну*. Київ, 2001. С.132-158.
3. Леві-Строс К. Структурна антропологія. / пер. з фр. З. Борисюк. 2-е вид. Київ : Основи, 2000. 387 с.
4. Рікер П. Сам як інший. Київ : Дух і літера, 2000. 458 с.
5. Сартр Ж-П. Буття і ніщо (фрагменти). Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 112-182.
6. Тейяр де Шарден. Феномен людини : [переклад фрагментів] / пер. з фр. Г. Волинки. Читанка з історії філософії: У 6 книгах. Книга 6. Зарубіжна філософія ХХ століття. Київ : Фірма «Довіра», 1993. С. 159-165.
7. Тьоніс Ф. Спільнота та суспільство. Київ : Дух і літера, 2005. 262 с.
8. Фройд З. Тотем і табу. Харків: Фоліо, 2019. 267 с.
9. Фуко М. Археологія знання. Київ: «Основи», 2003. 326 с.
10. Гайдеггер М. Буття в околі речей // Возняк Т. Тексти та переклади. Харків : Фоліо, 1998. С. 332-345.
11. Шелер М. Положення людини в космосі. Читанка з філософії: У 6 книгах. К.: Довіра, 1993. Кн. 6: Зарубіжна філософія ХХ століття. С. 146–152.
12. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме. Львів : Астролябія, 2018. 608 с
13. Ясперс К. Про сенс історії (фрагменти) // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 183-210.
14. Buber M. Between Man and Man. New York: Macmillan, 1948. 309 p.
15. Cassirer E. An essay on man. An introduction to a philosophy of human culture. London: New Haven, 1945
16. Harman G. Tool-Being. Heidegger and the Metaphysics of Objects. Chicago: Open Court, 2002. 150 p.
17. Lessner H. Die Stufen des Organischen und der Mensch. Einleitung in die Philosophische Anthropologie. Berlin : De Gruyter 1975. 373 p.
18. Morton T. Dark Ecology. For a Logic of Future Coexisten. New York: Columbia University Press, 2018. 208 p.

Статті в наукових виданнях

1. Ковальчук В. Філософська антропологія як гуманітарно-наукова парадигма у розумінні людини. *Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наук. праць. Філософія*. 2013. Вип. 663-664. С.85-62.
2. Лактіонова А. Філософська антропологія і філософія культури: перспектива сучасної практичної філософії як філософії дії. *Філософська думка*. 2013. № 5. С. 73-80.

3. Петрушенко В. Парадигма сучасної філософської антропології: провідні тенденції змін. Гуманітарні візії. 2015. № 2 . Вип. 1. С. 85-90.

4. Хамітов Н. В. Філософська антропологія як метаантропологія: метатеорія соціогуманітарного знання і філософія буденного, граничного та метаграничного буття людини. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. 2015. № 2. С. 27-41.

5. Хамітов, Н. В. Філософська антропологія: світовий та вітчизняний контексти. *Вісник НАН України*. 2021. № 5. С. 81–94.

Інтернет-посилання

1. Стенфордська філософська енциклопедія. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL : <http://plato.stanford.edu>.

2. Філософська інтернет-енциклопедія. The Internet Encyclopedia of Philosophy (IEP). URL : <http://www.iep.utm>.

до змістового модуля 3

Навчальні підручники, посібники

1. Головка Б. А. Філософська антропологія : навч. посіб. Київ : ІЗМН, 1997. 240 с.
2. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини : навч. посіб. Київ : Абрис, 1995. 335с.
3. Сегеда С. Антропологія: навч. посіб. Київ : Либідь, 2001. 336 с.
4. Соціальна антропологія: Хрестоматія. Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. ун-та, 2004. 440 с.
5. Хамітов Н. В. Історія філософії. Проблема людини та її меж : курс лекцій. Київ : Наук. думка, 2000. 271 с.

Аналітичні матеріали

1. Арндт Г. Становище людини. Львів : Літопис, 1999. 254 с.
2. Габермас Ю. Підрив західного раціоналізму через критику метафізики Гайдеггера. *Філософський дискурс Модерну*. Київ, 2001. С.132-158.
3. Леві-Строс К. Структурна антропологія. / пер. з фр. З. Борисюк. 2-е вид. Київ : Основи, 2000. 387 с.
4. Рікер П. Сам як інший. Київ : Дух і літера, 2000. 458 с.
5. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо (фрагменти). Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 112-182.
6. Тейяр де Шарден. Феномен людини : [переклад фрагментів] / пер. з фр. Г. Волинки. Читанка з історії філософії: У 6 книгах. Книга 6. Зарубіжна філософія ХХ століття. Київ : Фірма «Довіра», 1993. С. 159-165.
7. Тьоніс Ф. Спільнота та суспільство. Київ : Дух і літера, 2005. 262 с.
8. Фройд З. Тотем і табу. Харків: Фоліо, 2019. 267 с.
9. Фуко М. Археологія знання. Київ: «Основи», 2003. 326 с.
10. Гайдеггер М. Буття в околі речей // Возняк Т. Тексти та переклади. Харків : Фоліо, 1998. С. 332-345.
11. Шелер М. Положення людини в космосі. Читанка з філософії: У 6 книгах. К.: Довіра, 1993. Кн. 6: Зарубіжна філософія ХХ століття. С. 146–152.
12. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме. Львів : Астролябія, 2018. 608 с
13. Ясперс К. Про сенс історії (фрагменти) // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 183-210.
14. Buber M. Between Man and Man. New York: Macmillan, 1948. 309 p.
15. Cassirer E. An essay on man. An introduction to a philosophy of human culture. London: New Haven, 1945

16. Harman G. Tool-Being. Heidegger and the Metaphysics of Objects. Chicago: Open Court, 2002. 150 p.
17. Lessner H. Die Stufen des Organischen und der Mensch. Einleitung in die Philosophische Anthropologie. Berlin : De Gruyter 1975. 373 p.
18. Morton T. Dark Ecology. For a Logic of Future Coexisten. New York: Columbia University Press, 2018. 208 p.

Статті в наукових виданнях

1. Ковальчук В. Філософська антропологія як гуманітарно-наукова парадигма у розумінні людини. *Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наук. праць. Філософія*. 2013. Вип. 663-664. С. 85-62.
2. Лактіонова А. Філософська антропологія і філософія культури: перспектива сучасної практичної філософії як філософії дії. *Філософська думка*. 2013. № 5. С. 73-80.
3. Петрушенко В. Парадигма сучасної філософської антропології: провідні тенденції змін. *Гуманітарні візії*. 2015. № 2 . Вип. 1. С. 85-90.
4. Хамітов Н. В. Філософська антропологія як метаантропологія: метатеорія соціогуманітарного знання і філософія буденного, граничного та метакричного буття людини. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. 2015. № 2. С. 27-41.
5. Хамітов, Н. В. Філософська антропологія: світовий та вітчизняний контексти. *Вісник НАН України*. 2021. № 5. С. 81–94.

Інтернет-посилання

1. Стенфордська філософська енциклопедія. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL : <http://plato.stanford.edu>.
2. Філософська інтернет-енциклопедія. The Internet Encyclopedia of Philosophy (IEP). URL : <http://www.iep.utm>.

до змістового модуля 4

Навчальні підручники, посібники

1. Головка Б. А. Філософська антропологія : навч. посіб. Київ : ІЗМН, 1997. 240 с.
2. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини : навч. посіб. Київ : Абрис, 1995. 335с.
3. Сегеда С. Антропологія: навч. посіб. Київ : Либідь, 2001. 336 с.
4. Соціальна антропологія: Хрестоматія. Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. ун-та, 2004. 440 с.
5. Хамітов Н. В. Історія філософії. Проблема людини та її меж : курс лекцій. Київ : Наук. думка, 2000. 271 с.

Аналітичні матеріали

1. Арндт Г. Становище людини. Львів : Літопис, 1999. 254 с.
2. Габермас Ю. Підрив західного раціоналізму через критику метафізики Гайдеггера. *Філософський дискурс Модерну*. Київ, 2001. С.132-158.
3. Леві-Строс К. Структурна антропологія. / пер. з фр. З. Борисюк. 2-е вид. Київ : Основи, 2000. 387 с.
4. Рікер П. Сам як інший. Київ : Дух і літера, 2000. 458 с.
5. Сартр Ж-П. Буття і ніщо (фрагменти). Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 112-182.

6. Гейяр де Шарден. Феномен людини : [переклад фрагментів] / пер. з фр. Г. Волинки. Читанка з історії філософії: У 6 книгах. Книга 6. Зарубіжна філософія ХХ століття. Київ : Фірма «Довіра», 1993. С. 159-165.
7. Гьоніс Ф. Спільнота та суспільство. Київ : Дух і літера, 2005. 262 с.
8. Фройд З. Тотем і табу. Харків: Фоліо, 2019. 267 с.
9. Фуко М. Археологія знання. Київ: «Основи», 2003. 326 с.
10. Гайдеггер М. Буття в околі речей // Возняк Т. Тексти та переклади. Харків : Фоліо, 1998. С. 332-345.
11. Шелер М. Положення людини в космосі. Читанка з філософії: У 6 книгах. К.: Довіра, 1993. Кн. 6: Зарубіжна філософія ХХ століття. С. 146–152.
12. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме. Львів : Астролябія, 2018. 608 с
13. Ясперс К. Про сенс історії (фрагменти) // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 183-210.
14. Buber M. Between Man and Man. New York: Macmillan, 1948. 309 p.
15. Cassirer E. An essay on man. An introduction to a philosophy of human culture. London: New Haven, 1945
16. Harman G. Tool-Being. Heidegger and the Metaphysics of Objects. Chicago: Open Court, 2002. 150 p.
17. Lessner H. Die Stufen des Organischen und der Mensch. Einleitung in die Philosophische Anthropologie. Berlin : De Gruyter 1975. 373 p.
18. Morton T. Dark Ecology. For a Logic of Future Coexistence. New York: Columbia University Press, 2018. 208 p.

Статті в наукових виданнях

1. Ковальчук В. Філософська антропологія як гуманітарно-наукова парадигма у розумінні людини. *Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наук. праць. Філософія*. 2013. Вип. 663-664. С. 85-62.
2. Лактіонова А. Філософська антропологія і філософія культури: перспектива сучасної практичної філософії як філософії дії. *Філософська думка*. 2013. № 5. С. 73-80.
3. Петрушенко В. Парадигма сучасної філософської антропології: провідні тенденції змін. *Гуманітарні візії*. 2015. № 2 . Вип. 1. С. 85-90.
4. Хамітов Н. В. Філософська антропологія як метаантропологія: метатеорія соціогуманітарного знання і філософія буденного, граничного та метакричного буття людини. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. 2015. № 2. С. 27-41.
5. Хамітов, Н. В. Філософська антропологія: світовий та вітчизняний контексти. *Вісник НАН України*. 2021. № 5. С. 81–94.

Інтернет-посилання

1. Стенфордська філософська енциклопедія. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL : <http://plato.stanford.edu>.
2. Філософська інтернет-енциклопедія. The Internet Encyclopedia of Philosophy (IEP). URL : <http://www.iep.utm>.

до змістового модуля 5

Навчальні підручники, посібники

1. Головка Б. А. Філософська антропологія : навч. посіб. Київ : ІЗМН, 1997. 240 с.

2. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини : навч. посіб. Київ : Абрис, 1995. 335с.
3. Сегеда С. Антропологія: навч. посіб. Київ : Либідь, 2001. 336 с.
4. Соціальна антропологія: Хрестоматія. Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. ун-та, 2004. 440 с.
5. Хамітов Н. В. Історія філософії. Проблема людини та її меж : курс лекцій. Київ : Наук. думка, 2000. 271 с.

Аналітичні матеріали

1. Арндт Г. Становище людини. Львів : Літопис, 1999. 254 с.
2. Габермас Ю. Підрив західного раціоналізму через критику метафізики Гайдеггера. *Філософський дискурс Модерну*. Київ, 2001. С.132-158.
3. Леві-Строс К. Структурна антропологія. / пер. з фр. З. Борисюк. 2-е вид. Київ : Основи, 2000. 387 с.
4. Рікер П. Сам як інший. Київ : Дух і літера, 2000. 458 с.
5. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо (фрагменти). Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 112-182.
6. Тейяр де Шарден. Феномен людини : [переклад фрагментів] / пер. з фр. Г. Волинки. Читанка з історії філософії: У 6 книгах. Книга 6. Зарубіжна філософія ХХ століття. Київ : Фірма «Довіра», 1993. С. 159-165.
7. Тьоніс Ф. Спільнота та суспільство. Київ : Дух і літера, 2005. 262 с.
8. Фройд З. Тотем і табу. Харків: Фоліо, 2019. 267 с.
9. Фуко М. Археологія знання. Київ: «Основи», 2003. 326 с.
10. Гайдеггер М. Буття в околі речей // Возняк Т. Тексти та переклади. Харків : Фоліо, 1998. С. 332-345.
11. Шелер М. Положення людини в космосі. Читанка з філософії: У 6 книгах. К.: Довіра, 1993. Кн. 6: Зарубіжна філософія ХХ століття. С. 146–152.
12. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме. Львів : Астролябія, 2018. 608 с
13. Ясперс К. Про сенс історії (фрагменти) // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 183-210.
14. Buber M. Between Man and Man. New York: Macmillan, 1948. 309 p.
15. Cassirer E. An essay on man. An introduction to a philosophy of human culture. London: New Haven, 1945
16. Harman G. Tool-Being. Heidegger and the Metaphysics of Objects. Chicago: Open Court, 2002. 150 p.
17. Lessner H. Die Stufen des Organischen und der Mensch. Einleitung in die Philosophische Anthropologie. Berlin : De Gruyter 1975. 373 p.
18. Morton T. Dark Ecology. For a Logic of Future Coexisten. New York: Columbia University Press, 2018. 208 p.

Статті в наукових виданнях

1. Ковальчук В. Філософська антропологія як гуманітарно-наукова парадигма у розумінні людини. *Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наук. праць. Філософія*. 2013. Вип. 663-664. С.85-62.
2. Лактіонова А. Філософська антропологія і філософія культури: перспектива сучасної практичної філософії як філософії дії. *Філософська думка*. 2013. № 5. С. 73-80.
3. Петрушенко В. Парадигма сучасної філософської антропології: провідні тенденції змін. Гуманітарні візії. 2015. № 2 . Вип. 1. С. 85-90.
4. Хамітов Н. В. Філософська антропологія як метаантропологія: метатеорія соціогуманітарного знання і філософія буденного, граничного та метаграничного

буття людини. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. 2015. № 2. С. 27-41.

5. Хамітов, Н. В. Філософська антропологія: світовий та вітчизняний контексти. *Вісник НАН України*. 2021. № 5. С. 81–94.

Інтернет-посилання

1. Стенфордська філософська енциклопедія. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL : <http://plato.stanford.edu>.

2. Філософська інтернет-енциклопедія. The Internet Encyclopedia of Philosophy (IEP). URL : <http://www.iep.utm>.

до змістового модуля 6

Навчальні підручники, посібники

1. Головка Б. А. Філософська антропологія : навч. посіб. Київ : ІЗМН, 1997. 240 с.
2. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини : навч. посіб. Київ : Абрис, 1995. 335с.
3. Сегеда С. Антропологія: навч. посіб. Київ : Либідь, 2001. 336 с.
4. Соціальна антропологія: Хрестоматія. Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. ун-та, 2004. 440 с.
5. Хамітов Н. В. Історія філософії. Проблема людини та її меж : курс лекцій. Київ : Наук. думка, 2000. 271 с.

Аналітичні матеріали

1. Арендт Г. Становище людини. Львів : Літопис, 1999. 254 с.
2. Габермас Ю. Підрив західного раціоналізму через критику метафізики Гайдеггера. *Філософський дискурс Модерну*. Київ, 2001. С.132-158.
3. Леві-Строс К. Структурна антропологія. / пер. з фр. З. Борисюк. 2-е вид. Київ : Основи, 2000. 387 с.
4. Рікер П. Сам як інший. Київ : Дух і літера, 2000. 458 с.
5. Сартр Ж-П. Буття і ніщо (фрагменти). Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 112-182.
6. Тейяр де Шарден. Феномен людини : [переклад фрагментів] / пер. з фр. Г. Волинки. Читанка з історії філософії: У 6 книгах. Книга 6. Зарубіжна філософія ХХ століття. Київ : Фірма «Довіра», 1993. С. 159-165.
7. Тьоніс Ф. Спільнота та суспільство. Київ : Дух і літера, 2005. 262 с.
8. Фройд З. Тотем і табу. Харків: Фоліо, 2019. 267 с.
9. Фуко М. Археологія знання. Київ: «Основи», 2003. 326 с.
10. Гайдеггер М. Буття в околі речей // Возняк Т. Тексти та переклади. Харків : Фоліо, 1998. С. 332-345.
11. Шелер М. Положення людини в космосі. Читанка з філософії: У 6 книгах. К.: Довіра, 1993. Кн. 6: Зарубіжна філософія ХХ століття. С. 146–152.
12. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме. Львів : Астролябія, 2018. 608 с
13. Ясперс К. Про сенс історії (фрагменти) // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 183-210.
14. Buber M. Between Man and Man. New York: Macmillan, 1948. 309 p.
15. Cassirer E. An essay on man. An introduction to a philosophy of human culture. London: New Haven, 1945
16. Harman G. Tool-Being. Heidegger and the Metaphysics of Objects. Chicago: Open Court, 2002. 150 p.
17. Lessner H. Die Stufen des Organischen und der Mensch. Einleitung in die Philosophische Anthropologie. Berlin : De Gruyter 1975. 373 p.

18. Morton T. Dark Ecology. For a Logic of Future Coexisten. New York: Columbia University Press, 2018. 208 p.

Статті в наукових виданнях

1. Ковальчук В. Філософська антропологія як гуманітарно-наукова парадигма у розумінні людини. *Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наук. праць. Філософія*. 2013. Вип. 663-664. С.85-62.

2. Лактіонова А. Філософська антропологія і філософія культури: перспектива сучасної практичної філософії як філософії дії. *Філософська думка*. 2013. № 5. С. 73-80.

3. Петрушенко В. Парадигма сучасної філософської антропології: провідні тенденції змін. *Гуманітарні візії*. 2015. № 2 . Вип. 1. С. 85-90.

4. Хамітов Н. В. Філософська антропологія як метаантропологія: метатеорія соціогуманітарного знання і філософія буденного, граничного та метаграничного буття людини. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. 2015. № 2. С. 27-41.

5. Хамітов, Н. В. Філософська антропологія: світовий та вітчизняний контексти. *Вісник НАН України*. 2021. № 5. С. 81–94.

Інтернет-посилання

1. Стенфордська філософська енциклопедія. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL : <http://plato.stanford.edu>.

2. Філософська інтернет-енциклопедія. The Internet Encyclopedia of Philosophy (IEP). URL : <http://www.iep.utm>.

до змістового модуля 7

Навчальні підручники, посібники

1. Головка Б. А. Філософська антропологія : навч. посіб. Київ : ІЗМН, 1997. 240 с.
2. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини : навч. посіб. Київ : Абрис, 1995. 335с.
3. Сегеда С. Антропологія: навч. посіб. Київ : Либідь, 2001. 336 с.
4. Соціальна антропологія: Хрестоматія. Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. ун-та, 2004. 440 с.
5. Хамітов Н. В. Історія філософії. Проблема людини та її меж : курс лекцій. Київ : Наук. думка, 2000. 271 с.

Аналітичні матеріали

1. Арендт Г. Становище людини. Львів : Літопис, 1999. 254 с.
2. Габермас Ю. Підрив західного раціоналізму через критику метафізики Гайдеггера. *Філософський дискурс Модерну*. Київ, 2001. С.132-158.
3. Леві-Строс К. Структурна антропологія. / пер. з фр. З. Борисюк. 2-е вид. Київ : Основи, 2000. 387 с.
4. Рікер П. Сам як інший. Київ : Дух і літера, 2000. 458 с.
5. Сартр Ж-П. Буття і ніщо (фрагменти). Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 112-182.
6. Гейяр де Шарден. Феномен людини : [переклад фрагментів] / пер. з фр. Г. Волинки. Читанка з історії філософії: У 6 книгах. Книга 6. Зарубіжна філософія ХХ століття. Київ : Фірма «Довіра», 1993. С. 159-165.
7. Тьоніс Ф. Спільнота та суспільство. Київ : Дух і літера, 2005. 262 с.
8. Фройд З. Тотем і табу. Харків: Фоліо, 2019. 267 с.
9. Фуко М. Археологія знання. Київ: «Основи», 2003. 326 с.

10. Гайдеггер М. Буття в околі речей // Возняк Т. Тексти та переклади. Харків : Фоліо, 1998. С. 332-345.
11. Шелер М. Положення людини в космосі. Читанка з філософії: У 6 книгах. К.: Довіра, 1993. Кн. 6: Зарубіжна філософія ХХ століття. С. 146–152.
12. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме. Львів : Астролябія, 2018. 608 с
13. Ясперс К. Про сенс історії (фрагменти) // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 183-210.
14. Buber M. Between Man and Man. New York: Macmillan, 1948. 309 p.
15. Cassirer E. An essay on man. An introduction to a philosophy of human culture. London: New Haven, 1945
16. Harman G. Tool-Being. Heidegger and the Metaphysics of Objects. Chicago: Open Court, 2002. 150 p.
17. Lessner H. Die Stufen des Organischen und der Mensch. Einleitung in die Philosophische Anthropologie. Berlin : De Gruyter 1975. 373 p.
18. Morton T. Dark Ecology. For a Logic of Future Coexistence. New York: Columbia University Press, 2018. 208 p.

Статті в наукових виданнях

1. Ковальчук В. Філософська антропологія як гуманітарно-наукова парадигма у розумінні людини. *Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наук. праць. Філософія*. 2013. Вип. 663-664. С. 85-62.
2. Лактіонова А. Філософська антропологія і філософія культури: перспектива сучасної практичної філософії як філософії дії. *Філософська думка*. 2013. № 5. С. 73-80.
3. Петрушенко В. Парадигма сучасної філософської антропології: провідні тенденції змін. *Гуманітарні візії*. 2015. № 2 . Вип. 1. С. 85-90.
4. Хамітов Н. В. Філософська антропологія як метаантропологія: метатеорія соціогуманітарного знання і філософія буденного, граничного та метакричного буття людини. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. 2015. № 2. С. 27-41.
5. Хамітов, Н. В. Філософська антропологія: світовий та вітчизняний контексти. *Вісник НАН України*. 2021. № 5. С. 81–94.

Інтернет-посилання

1. Стенфордська філософська енциклопедія. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL : <http://plato.stanford.edu>.
2. Філософська інтернет-енциклопедія. The Internet Encyclopedia of Philosophy (IEP). URL : <http://www.iep.utm>.

до змістового модуля 8

Навчальні підручники, посібники

1. Головка Б. А. Філософська антропологія : навч. посіб. Київ : ІЗМН, 1997. 240 с.
2. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини : навч. посіб. Київ : Абрис, 1995. 335с.
3. Сегеда С. Антропологія: навч. посіб. Київ : Либідь, 2001. 336 с.
4. Соціальна антропологія: Хрестоматія. Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетр. ун-та, 2004. 440 с.
5. Хамітов Н. В. Історія філософії. Проблема людини та її меж : курс лекцій. Київ : Наук. думка, 2000. 271 с.

Аналітичні матеріали

1. Арендт Г. Становище людини. Львів : Літопис, 1999. 254 с.
2. Габермас Ю. Підрив західного раціоналізму через критику метафізики Гайдеггера. *Філософський дискурс Модерну*. Київ, 2001. С.132-158.
3. Леві-Строс К. Структурна антропологія. / пер. з фр. З. Борисюк. 2-е вид. Київ : Основи, 2000. 387 с.
4. Рікер П. Сам як інший. Київ : Дух і літера, 2000. 458 с.
5. Сартр Ж-П. Буття і ніщо (фрагменти). Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 112-182.
6. Тейяр де Шарден. Феномен людини : [переклад фрагментів] / пер. з фр. Г. Волинки. Читанка з історії філософії: У 6 книгах. Книга 6. Зарубіжна філософія ХХ століття. Київ : Фірма «Довіра», 1993. С. 159-165.
7. Тьоніс Ф. Спільнота та суспільство. Київ : Дух і літера, 2005. 262 с.
8. Фройд З. Тотем і табу. Харків: Фоліо, 2019. 267 с.
9. Фуко М. Археологія знання. Київ: «Основи», 2003. 326 с.
10. Гайдеггер М. Буття в околі речей // Возняк Т. Тексти та переклади. Харків : Фоліо, 1998. С. 332-345.
11. Шелер М. Положення людини в космосі. Читанка з філософії: У 6 книгах. К.: Довіра, 1993. Кн. 6: Зарубіжна філософія ХХ століття. С. 146–152.
12. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме. Львів : Астролябія, 2018. 608 с.
13. Ясперс К. Про сенс історії (фрагменти) // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. Київ : Ваклер, 1996. С. 183-210.
14. Buber M. Between Man and Man. New York: Macmillan, 1948. 309 p.
15. Cassirer E. An essay on man. An introduction to a philosophy of human culture. London: New Haven, 1945
16. Harman G. Tool-Being. Heidegger and the Metaphysics of Objects. Chicago: Open Court, 2002. 150 p.
17. Lessner H. Die Stufen des Organischen und der Mensch. Einleitung in die Philosophische Anthropologie. Berlin : De Gruyter 1975. 373 p.
18. Morton T. Dark Ecology. For a Logic of Future Coexistence. New York: Columbia University Press, 2018. 208 p.

Статті в наукових виданнях

1. Ковальчук В. Філософська антропологія як гуманітарно-наукова парадигма у розумінні людини. *Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наук. праць. Філософія*. 2013. Вип. 663-664. С.85-62.
2. Лактіонова А. Філософська антропологія і філософія культури: перспектива сучасної практичної філософії як філософії дії. *Філософська думка*. 2013. № 5. С. 73-80.
3. Петрушенко В. Парадигма сучасної філософської антропології: провідні тенденції змін. *Гуманітарні візії*. 2015. № 2 . Вип. 1. С. 85-90.
4. Хамітов Н. В. Філософська антропологія як метаантропологія: метатеорія соціогуманітарного знання і філософія буденного, граничного та метакричного буття людини. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. 2015. № 2. С. 27-41.
5. Хамітов, Н. В. Філософська антропологія: світовий та вітчизняний контексти. *Вісник НАН України*. 2021. № 5. С. 81–94.

Інтернет-посилання

1. Стенфордська філософська енциклопедія. Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL : <http://plato.stanford.edu>.
2. Філософська інтернет-енциклопедія. The Internet Encyclopedia of Philosophy (IEP). URL : <http://www.iep.utm>.